

Súd: Krajský súd Prešov
Spisová značka: 19Co/254/2014
Identifikačné číslo súdneho spisu: 8114212460
Dátum vydania rozhodnutia: 22. 10. 2015
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Zlata Simková
ECLI: ECLI:SK:KSPO:2015:8114212460.1

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Prešove v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Zlata Simkovej a sudkýň JUDr. Gabriely Világiovej a JUDr. Jany Burešovej v právnej veci žalobcu: GOLD ROSE, s.r.o., IČO: 36232882, Nám. slobody 10, Piešťany, proti žalovanej: P. T., rod. V., nar. XX.XX.XXXX, P. P. XXX, v konaní zastúpená JUDr. Igorom Šafrankom advokátom so sídlom vo Svidníku, ul. Sovietskych hrdinov č. 163/66, o vydanie bezdôvodného obohatenia, o odvolaní žalovanej proti rozsudku Okresného súd Prešov č.k. 12C/184/2014-36 zo dňa 25.09.2014, takto jednohlasne

rozhodol:

Potvrďuje rozsudok.

odôvodnenie:

Napadnutým rozsudkom súd prvého stupňa uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi 13.000 eur v lehote do 3 dní od právoplatnosti rozsudku.

Vyslovil, že o trovách konania rozhodne samostatným uznesením po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej.

Rozhodol tak na základe vzájomného návrhu podaného v konaní vedenom pod sp. zn. 12C/33/2012 o určenie vlastníckeho práva, ktorým sa terajší žalobca domáhal zaplataenia 13.000 eur titulom vrátenia kúpnej ceny.

Žalovaná vzniesla námietku premlčania.

Súd prvého stupňa po vykonanom dokazovaní a citujúc ust. § 3 ods. 1, § 107 ods. 1 - 3 a § 451 ods. 1, 2 zák. č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov skonštatoval, že účastníci uzavreli kúpnu zmluvu dňa 05.05.2010, ktorou sa zaviazal žalobca zaplatiť žalovanej kúpnu cenu vo výške 13.000 eur, ktorá aj bola uhradená. Predmetná kúpna zmluva bola prejudiciálne označená ako neplatná z dôvodu, že bola fiktívna, reálne predmet kúpy bol užívaný žalovanou aj po uzavretí kúpnej zmluvy. Kúpna zmluva nepredstavovala vážny právny úkon pre nezhodu vôle a prejavu, a bol ňou zastretý iný právny úkon a to pôžička peňazí. Uplatnený nárok má povahu bezdôvodného obohatenia, t.j. majetkového prospechu ako plnenia z neplatného právneho úkonu, na vydanie ktorého má žalobca nárok podľa § 451 a nasl. OZ. Žalovaná sa obohatila na úkor žalobcu, a teda je povinnosťou tento majetkový prospech vrátiť. V tejto súvislosti súd prvého stupňa poukázal na rozsudok Najvyššieho súdu SR sp.zn. 4Cdo/46/2009.

Súd prvého stupňa námietku premlčania vznesenú zo strany žalovanej považoval za nedôvodnú. Žalobca uplatnil právo na vydanie bezdôvodného obohatenia podaním, ktoré bolo doručené na pojednávaní aj žalovanej dňa 10.1.2013 (viď č. listu spisu 12C 33/2012 zápisnica zo dňa 10.1.2013),

mimo iného žalobkyňa reagovala, že si uvedomuje, že bude musieť vrátiť finančné prostriedky. Žalovanej finančné prostriedky boli vyplatené dňa 5.5.2010. Rozhodnutie, ktorým súd prejudiciálne, teda predbežne riešil otázku platnosti predmetnej kúpnej zmluvy nadobudol právoplatnosť dňa 31.3.2014. Žalovaná tvrdí, že počiatok subjektívnej premlčacej doby k uplatneniu práva na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia nastal dňa 5.5.2010 t.j. kedy odovzdal žalobca žalovanej finančné prostriedky a uzavrel neplatnú kúpnu zmluvu.

Vo vzťahu k ust. § 107 ods. 1 Občianskeho zákonníka súd prvého stupňa konštatoval, že pre začiatok plynutia subjektívnej premlčacej doby v trvaní 2 rokov je rozhodujúci deň, keď sa oprávnený v konkrétnom prípade skutočne dozvedel o vzniku bezdôvodného obohatenia na jeho úkor, a kto sa na jeho úkor obohatil. Rozhodujúcim je vždy to, kedy sa o tejto okolnosti skutočne a s istotou dozvedel. Subjektívna vedomosť oprávneného o tom, že sa na jeho úkor niekto bezdôvodne obohatil a o tom, v prospech koho k tomuto obohateniu došlo, musí byť skutočná. V predmetnom prípade tento rozhodujúci subjektívny moment nastal právoplatnosťou rozhodnutia o určení vlastníckeho práva v prospech žalovanej, teda po vyriešení prejudiciálnej otázky, že kúpna zmluva nebola platná. Poukázal na právnu vetu NS ČR v rozhodnutí sp.zn. 25Cdo/3306/2007 zo dňa 30.09.2009 so záverom, že je rozhodujúci aj dátum doručenia samotnej žaloby žalobcovi dňa 06.03.2012, ktorou sa žalobkyňa domáhala určenia vlastníckeho práva po konštatovaní, že kúpna zmluva bola neplatná (nárok uplatnil dňa 10.01 2013), ani v danom prípade teda by nedošlo k uplynutiu tejto subjektívnej premlčacej doby.

Podľa súdu prvého stupňa sú dané podmienky aj pre uplatnenie ust. § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka, nakoľko toto sa týka vzájomných sylagmatických záväzkov vydania bezdôvodného obohatenia z neplatnej, či zrušenej zmluvy. V danej veci na jednej strane stojí právo žalobcu, ktoré sa premlčuje, t.j. právo na peňažné plnenie a na druhej strane nepremlčateľné vlastnícke právo žalovanej.

S poukazom na ust. § 151 ods. 3 O.s.p. konštatoval, že o trovách konania rozhodne samostatným uznesením.

Proti uvedenému rozsudku v zákonom stanovenej lehote podala odvolanie žalovaná. Namietala nesprávne právne posúdenie premlčania nároku žalobcu, nesprávne zistený skutkový stav veci. Odvolateľka vytykala súdu prvého stupňa, že nevzal do úvahy skutkové zistenia a právny názor vyjadrený v rozsudku Okresného súdu Prešov sp. zn. 12C/33/2012 v spojení s rozsudkom Krajského súdu sp. zn. 19Co/123/2013. S poukazom na ust. § 107 ods. 1 OZ uviedla, že žalobca jej vyplatil sumu 13.000 eur podľa kúpnej zmluvy z 05.05.2010, hoci v tom čase vedel, že nejde o kúpnu zmluvu a že úmyselne zastiera skutočne mienený právny úkon a to úverovú zmluvu za úžerných podmienok a zakázaný zabezpečovací prevod nehnuteľností, s cieľom vyhnúť sa zákonnej úprave ochrany spotrebiteľov. Je nelogické, aby nehnuteľnosť žalobcovi predala, aby ju hneď, za podstatne nevýhodnejších podmienok od neho kúpila. Už v čase uzatvárania kúpnej zmluvy žalobca vedel, že uzatvára fiktívnu zmluvu a preto vedel, že peniaze jej poskytuje bez právneho dôvodu, lebo uzatváral absolútne neplatnú kúpnu zmluvu. Z napadnutého rozsudku podľa odvolateľky sa nedá zistiť, ako dospel okresný súd k záveru o synalagmatickosti vzájomných záväzkov účastníkov, keď v rozsudku 12C/33/2012 a rozsudku Krajského súdu v Prešove sp. zn. 19Co/123/2012 je jednoznačne a zrozumiteľne vyjadrené, že nárok na vrátenie kúpnej ceny z neplatnej zmluvy v zmysle § 457 ods. 1 a § 560 OZ je podmienený tým, že ide o vzájomnú reštitučnú povinnosť oproti povinnosti vrátenia predmetnej veci. Určenie vlastníckeho práva k takémuto plneniu nepatrí, lebo nie je plnením z neplatnej zmluvy.

Navrhla preto napadnutý rozsudok zmeniť a žalobu zamietnuť a priznať jej náhradu trov celého konania, ktoré vyčíslila sumou 1.313,08 eur.

K odvolaniu sa vyjadril žalobca tak, že poukázal na § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka ako aj rozsudok Krajského súdu v Trnave 10Co/438/2012 s návrhom na potvrdenie napadnutého rozsudku, ktorý plne akceptuje základné princípy občianskeho práva a zodpovedá materiálnej predstave právneho štátu. V konaní na prvom stupni nedošlo k žiadnym vadám, boli vykonané všetky navrhnuté dôkazy a preto súd dospel k správne záveru, ktorý v dostatočnej miere právne odôvodnil. V odvolaní neboli uvedené žiadne podstatné dôvody, pre ktoré by mohol byť rozsudok zrušený.

Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) príslušný na rozhodnutie o odvolaní podľa § 10 ods. 1 zák. č. 99/1963 Zb. Občianskeho súdneho poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len O.s.p.),

vzhľadom na včas podané odvolanie (§ 204 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok, ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo v zmysle zásad vyplývajúcich z ust. § 212 O.s.p. a bez nariadenia pojednávania v súlade s ust. § 214 ods. 1, 2 O.s.p. s tým, že miesto a čas verejného vyhlásenia rozsudku zverejnil na úradnej tabuli súdu dňa 15.10.2015 a zistil, že odvolanie žalovanej nie je dôvodné.

Odvolací súd z obsahu spisu zistil, že súd prvého stupňa rozsudkom č.k. 12C/33/2012-119 zo dňa 04.06.2013 určil, že žalobkyňa (teraz v postavení žalovaná) je vlastníčkou nehnuteľnosti - pozemkov nachádzajúcich sa v katastrálnom území Prešov, zapísaných na LV č. XXXXX a to parcel KN C č. 16191/128 a parcela KN C č. 16191/131. Kúpna zmluva zo dňa 05.05.2010, uzatváraná medzi účastníkmi konania, predmetom ktorej boli predmetné nehnuteľnosti, bola fiktívna, bol ňou zastretý iný právny úkon a to pôžička peňazí s úmyslom neaplikovať zákon č. 258/2000 Z.z. o spotrebiteľských úveroch. Preto bola uvedená zmluva vyhodnotená ako absolútne neplatná. Nárok žalovaného (teraz v postavení žalobcu) na zaplatenie 13.000 eur titulom vrátenia kúpnej ceny, s posúdením ako nárok na vrátenie bezdôvodného obohatenia, pre nemožnosť v žalobe o určenie vlastníckeho práva, vyjadriť vo výroku ako synalagmatický záväzok na vrátenie vzájomne poskytnutého plnenia, súd vylúčil na samostatné konanie. Okrem výroku o vylúčení návrhu žalovaného na zaplatenie 13.000 eur na samostatné konanie, proti ktorému odvolanie bolo odmietnuté, bol rozsudok odvolacím súdom potvrdený.

Právo na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia sa premlčí za 2 roky odo dňa, keď sa oprávnený dozvie, že došlo k bezdôvodnému obohateniu a kto sa na jeho úkor obohatil. Najneskôr sa právo na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia premlčí za 3 roky a ak ide o úmyselné bezdôvodné obohatenie, za 10 rokov odo dňa, keď k nemu došlo. Ak sú účastníci neplatnej alebo zrušenej zmluvy povinní navzájom si vrátiť všetko, čo podľa nej dostali, prihliadne súd na námietku premlčania len vtedy, ak by aj druhý účastník mohol premlčanie namietat' (§ 107 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník, ďalej len OZ).

Kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatí, musí toto obohatenie vydat'. Bezdôvodným obohatením je majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu, plnením z neplatného právneho úkonu alebo plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, ako aj majetkový prospech získaný z nepoctivých zdrojov (§ 451 O.z.).

Citované ust. § 107 OZ upravuje subjektívnu aj objektívnu premlčaciu lehotu na vydanie bezdôvodného obohatenia. To, čo sa považuje za bezdôvodné obohatenie vyplýva z ust. § 451 OZ. Podmienkou vzniku práva na vydanie bezdôvodného obohatenia je to, že sa niekto obohatí na úkor oprávnenej osoby. Pod obohatením v uvedenom zmysle treba rozumieť neoprávnené nadobudnutie majetkového práva, ktorým okrem iného je aj finančná hotovosť. Oprávnenou osobou môže byť tak fyzická ako aj právnická osoba. Bezdôvodným obohatením je aj plnenie z neplatnej zmluvy. V prípade absolútne neplatného právneho úkonu, ktorým nepochybne je kúpna zmluva uzavretá medzi účastníkmi konania dňa 05.05.2010, objektívna premlčacia doba začala plynúť odo dňa vzniku neplatného právneho úkonu (t.j. odo dňa uzavretia neplatnej zmluvy) a subjektívna premlčacia doba začala plynúť odo dňa, keď sa oprávnený dozvedel, že niekto na jeho úkor získal bezdôvodné obohatenie a kto tento prospech získal.

Súd v zmysle vyššie uvedeného správne vyhodnotil, že objektívna premlčacia doba na vrátenie bezdôvodného obohatenia začala plynúť dňa 05.05.2010, kedy došlo k vyplateniu kúpnej ceny na základe absolútne neplatnej kúpnej zmluvy. Žalobca si uplatnil na súde vydanie bezdôvodného obohatenia dňa 10.01.2013 (v konaní 12C/33/2012 na čl. 100), teda uplatnil si svoj nárok v trojročnej objektívnej premlčacej lehote. Rozsudok, ktorým sa riešila prejudiciálna otázka platnosti predmetnej kúpnej zmluvy nadobudol právoplatnosť 31.03.2014. Aj s prihliadnutím na doručenie samotnej žaloby žalobcovi dňa 06.03.2012 vo veci 12C/33/2012, kedy sa žalobkyňa (teraz v postavení žalovanej) domáhala určenia vlastníckeho práva s konštatovaním, že kúpna zmluva nie je platná a žalobca (vtedy v postavení žalovaného) si nárok uplatnil 10.01.2013, nedošlo k uplynutiu subjektívnej premlčacej doby.

Súd prvého stupňa tiež správne vyhodnotil aplikáciu ust. § 107 ods. 3 OZ, podľa ktorého na jednej strane stojí právo žalobcu, ktoré sa premlčuje, t.j. právo na peňažné plnenie a na druhej strane nepremlčateľné vlastnícke právo žalovanej.

Odvolací súd sa v celom rozsahu stotožňuje s napadnutým rozsudkom súdu prvého stupňa, ako aj s dôvodmi tam uvedenými. Len na zdôraznenie správnosti rozhodnutia a k odvolacím dôvodom poukazuje na rozhodnutie NS ČR sp. zn. 28Cdo/3649/2012, podľa ktorého z hľadiska aplikácie ust. § 107 ods. 3 OZ „ak sú účastníci neplatnej alebo zrušenej zmluvy povinní navzájom si vrátiť všetko, čo podľa nej dostali, príhľadne súd na námietku premlčania len vtedy, ak by aj druhý účastník mohol premlčanie namietat“, nie je teda rozhodujúce, že sa prevod vlastníckeho práva z dôvodu neplatnosti zmluvy neuskutočnil a kupujúci vlastníctvo k veci podľa zmluvy platne nenadobudol a nie je rozhodujúca ani tá skutočnosť, či sa kupujúci fakticky ujal držby veci alebo nie. Ust. § 107 ods. 3 OZ, ktorého zmyslom je zachovanie rovnováhy práv oboch účastníkov neplatnej či neskoro zrušenej zmluvy, tak dopadá na všetky prípady, kde synalagmatický vzťah vznikol zo zákona (rozhodnutie NS ČR 28Cdo/3037/2013).

Ust. § 457 OZ upravuje okrem spôsobu aj rozsah povinností účastníkov neplatnej alebo zrušenej zmluvy na vrátenie vzájomného plnenia a uplatní sa v prípade, že na základe obojstranne zaväzujúcej zmluvy si obe strany plnili. Typický obojstranne zaväzujúcou zmluvou je zmluva kúpna, kedy práva a povinnosti oboch účastníkov zmluvy sú vzájomne podmienené, a rovnako tak sú vzájomne podmienené ich nároky na vrátenie už prijatých plnení, ak ich zmluva bola neplatná. Ide o ich synalagmatické práva v zmysle ust. § 560 OZ, podľa ktorého, ak si zo zmluvy majú účastníci plniť navzájom, môže sa domáhať plnenia záväzku iba ten, kto sám splnil svoj záväzok skôr alebo je pripravený ho plniť. Rozdiel oproti § 457 OZ je v tom, že ak ide o vrátenie plnenia z neplatnej alebo zrušenej zmluvy, nie je synalagmatický vzťah založený zmluvou, ako je tomu v § 560 OZ, ale vyplýva priamo zo zákona. V prípade kúpy nehnuteľností sú vzájomnými navzájom podmienenými plneniami zo strany predávajúceho prevod vlastníctva a zo strany kupujúceho zaplatenie kúpnej ceny. Zaplatenie kúpnej ceny je protiváhou vlastníctva k prevádzanej veci. Ak je zmluva neplatná, alebo ak bola zrušená a kupujúci teda nie je vlastníkom veci, hoci zaplatiť kúpnu cenu, predávajúci je povinný kúpnu cenu mu vrátiť, vrátenie kúpnej ceny je na druhej strane vyvážený tým, že vlastníctvo k predmetu prevodu ostáva predávajúcemu. Na charaktere ich synalagmatického záväzku nič nemení okolnosť, že účastník v čase rozhodnutia súdu v tejto veci už žiadne právo z čiastočnej neplatnosti kúpnej zmluvy proti druhému účastníkovi nemá (rozhodnutie NS ČR sp. zn. 33Cdo/191/2011).

Dôsledkom absolútne neplatnej zmluvy je vznik synalagmatického záväzku v zmysle ust. § 457 OZ a ust. § 107 ods. 3 OZ dopadá na všetky prípady, kde synalagmatický vzťah vznikol zo zákona. Na charaktere synalagmatického záväzku zmluvných strán nič nemení ani okolnosť, že účastník neplatnej zmluvy splnil povinnosť vrátiť prijaté plnenie nie účastníkovi zmluvy (predávajúcemu), ale priamo vlastníkovi tejto veci. Z hľadiska aplikácie ust. § 107 ods. 3 OZ nie je rozhodujúce, že sa prevod vlastníctva práva z dôvodu neplatnosti zmluvy neuskutočnil (rozhodnutie NS ČR sp. zn. 28Cdo/4551/2010, sp. zn. 31Cdo/2250/2009).

Pre začiatok plynutia dvojročnej subjektívnej premlčacej doby pre vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia je rozhodný deň, keď sa oprávnený skutočne dozvie o tom, že došlo na jeho úkor k získaniu bezdôvodného obohatenia a kto ho získal. Vyžaduje sa skutočná (preukázaná) vedomosť oprávneného a teda nestačí, že „mal možnosť sa potrebné skutočnosti dozvedieť aj skôr“. Touto vedomosťou pritom podľa ust. § 107 ods. 1 OZ sa nemieni znalosť právnej kvalifikácie, ale skutkových okolností, z ktorých možno zodpovednosť za bezdôvodné obohatenie vyvodiť (rozhodnutie NS ČR sp. zn. 28Cdo/685/2011).

Súd prvého stupňa správne poukázal aj na § 3 ods. 1 OZ. Odvolací súd má za to, že uplatnenie premlčacej námietky by sa priečilo dobrým mravom v tých výnimočných prípadoch, keď by bolo výrazom zneužitia tohto práva na úkor účastníka, ktorý márne uplynutie premlčacej doby nezavinil, voči ktorému by za danej situácie zanikol nárok na plnenie v dôsledku uplynutia premlčacej doby a bol by neprimerane tvrdým postihom v porovnaní s rozsahom a charakterom ním uplatňovaného práva a s dôvodmi, pre ktoré svoje právo včas neuplatnil (pozri rozhodnutie NS ČR sp. zn. 28Cdo/53/2009).

V predmetnom konaní bolo jednoznačne ustálené, že nárok žalobcu na vydanie bezdôvodného obohatenia zo strany žalovanej nie je premlčaný, preto prihladať na námietku premlčania z dôvodu uplynutia doby nebolo možné. Navyiac, ako súd prvého stupňa správne uvádza, aj vzhľadom na ust. § 107 ods. 3 OZ by námietka premlčania nebola namieste.

Vzhľadom na vyššie uvedené odvolací súd má za to, že súd prvého stupňa správne vo veci rozhodol, správne vyhodnotil námietku premlčania, správne na ňu neprihliadol a preto správne uzavrel, keď uložil žalovanej povinnosť vydať žalobcovi bezdôvodné obohatenie vo výške 13.000 eur.

K odvolacej námietke žalovanej, že súd prvého stupňa sa neriadil právnym názorom vysloveným v rozsudku Krajského súdu v Prešove sp. zn. 16Co/123/2012 z 18.02.2014 odvolací súd uvádza, že v uvedenom rozhodnutí bolo konštatované, že vo vzťahu k určovacej žalobe nie je synalagmatický záväzok vrátiť kúpnu cenu z neplatnej kúpnej zmluvy. Uvedený záver však v žiadnom prípade nie je možné si vykladať tak extenzívne, ako to uvádza žalovaná vo svojom odvolaní. Ako to už bolo vyššie uvedené, rozdiel oproti § 457 Občianskeho zákonníka je v tom, že ak ide o vrátenie plnenia z neplatnej zmluvy, nie je to synalagmatický vzťah založený zmluvou, ako je tomu v § 560 OZ, ale vyplýva priamo zo zákona. V predmetnom prípade vrátenie kúpnej ceny je vyvážený tým, že vlastníctvo k predmetu prevodu je už vedené na žalovanej. Na charaktere synalagmatického záväzku nemôže meniť nič ani okolnosť, že žalovaná v čase rozhodovania súdu v tejto veci už žiadne právo z neplatnej kúpnej zmluvy proti žalobcovi nemá.

Z vyššie uvedených dôvodov preto odvolací súd rozsudok súdu prvého stupňa postupom podľa § 219 ods. 1 O.s.p. ako vo výroku vecne správny potvrdil.

Úlohou súdu v ďalšom konaní bude rozhodnúť v zmysle ust. § 224 ods. 4 O.s.p. o všetkých trovách konania.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku odvolanie nie je prípustné.